Der Jesuit auf dem Papstthron – 2. Exkurs: Karl Rahner und die Zerstörung der Theologie
8. Mai 2015 09:27

Karl Rahner i razaranje teologije

Da bi se donekle shvatilo bijedno stanje Crkve i isusovačkog reda, valja osobito povesti računa o pogubnom djelovanju isusovca Karla Rahnera (1904. – 1984.). Malokoji drugi crkveni pisac 20. stoljeća utjecao je toliko razorno na mnoge naraštaje teologa, svećenika i laika. Većem broju kardinala s njemačkoga govornog područja on je utisnuo svoj pečat (osobito su ugledni Franz König, Walter Kasper i Karl Lehmann). Pokojni biskup u Innsbrucku (1981. –1997.) Reinhold Stecher, koji je Crkvu u Tirolu doveo do samoukinuća, bio je njegov upućenik. Mladi Joseph Ratzinger u vrijeme Koncila također je pripadao Rahnerovu okružju. Preko habilitacijskih radova, disertacija i svakovrsnih izdanja, kao i preko Nagrade "Karl Rahner", Rahnerova se misaona ostavština pronosi pod nebrojenim maskama i izlikama.

Razaranje vjere i razumijevanja

Pri tome izraz "misaona ostavština" nekako nije prikladan. Naime pomno opustošivanje teologije i dokidanje svakog razbora nemaju nikakve veze s "misaonošću". A misaonost bi podrazumijevala i pomno oblikovanje misli. No Rahner toliko mrcvari njemački jezik da su dotični tekstovi najvećim dijelom nerazumljivi i gotovo nepristupačni prevođenju na strane jezike. Čovjek jednostavno ne može suspregnuti smijeh kad ugleda knjige naslovljene poput ove: Herbert Vorgrimmler, "Razumjeti Karla Rahnera" (Grünewald, Mainz 2002).

Rahnera su dakle svima usta puna ne zato što bi bio tako dobar teolog, nego zato što je imao snažan lobi. Napisao je to u jednoj od svojih knjiga Hans Conrad Zander, novinar i satiričar. Djeca i lude poslovično govore istinu.

Moramo uvijek imati u vidu taj fenomen: mnogi autori nalaze se na popisima

štiva za maturante ili na feljtonskim stranicama "važnih" novina ne zato što bi bili napisali tako dobre knjige, nego su nam nametnuti zato što služe određenom naumu.

I prijatelji i neprijatelji priznaju: Rahnerova je teologija otrov

Jedan moj kolega sa studija doktorirao je na Rahneru. Požalio mi se da je teško utvrditi "široke poteze" u Rahnerovu djelu. S velikom zabrinutošću pratio sam daljnji razvoj toga kolege, te iz njegovih radova zaključujem da se posve udaljio od katoličke vjerske predaje i prešao na međureligijsku i panteističku svijest. Prema mojoj procjeni dugogodišnje bavljenje Rahnerom nužno ima teške posljedice za mišljenje i vjeru. To je poput droge. Tu sliku, uostalom, upotrijebio je isusovac iz Vorarlberga Andreas Batlogg, koji je, prema vlastitom priznanju (!), "postao ovisan o Rahneru kao što samo narkoman može postati ovisan nakon prvog ubrizgavanja". Vrlo iskreno kazano.

Doduše, postoje i postojali su od početka brojni sadržajno važni glasovi koji su Rahnera kritizirali, pobijali i na nj opominjali. (Najistaknutiji Rahnerov kritičar vjerojatno je bio kardinal Giuseppe Siri sa svojom dubokom raspravom "Getsemani", koja je međutim na njemačkom jeziku teško dostupna. No takve glasove nije uvažila ni učiteljska vlast ni glavna struja sveučilišnih teologa, a o isusovačkom redu da i ne govorimo.

Družba Isusova opterećena je dakle nasljeđem jednog od svojih članova koji je znatno pridonio "đavoljoj pomutnji" (s. Lucija iz Fatime) u Crkvi. Stoga na redu leži kletva; i dokle god je ne podvrgnu egzorcizmu, otrov će se sve više širiti.

"*Kritička usuglašavanja*"

Prije dobrih deset godina izdavačka kuća "Franz Schmitt", Siegburg, objavila je o Rahneru zbornik debeo petsto stranica, "Kritička usuglašavanja". Pročitao sam knjigu prije nekoliko godina, i, ne ulazeći sad u pojedinosti, općenito valja reći da su njezini prigovori glede sadržaja (iskrivljavanje katoličke teologije, gubitak vjere, darvinistički pristup teologiji i prirodoslovlju, gnostičke zasade) i glede osobe (težak karakter, neprimjeren odnos s problematičnom književnicom Luise Rinser: "Lesica"

"Ribi"* i obrnuto) ozbiljni i u biti neopovrgnuti. Posebno je ozbiljan problem Rahnerovo pristajanje uz nauk o postupnom udahnjivanju duše, koji je duboko potkopao borbu protiv grozote abortusa. Zainteresirane upućujem na taj zbornik, čiji je uvodni prilog dostupan i na internetu. No budući da stručnoteološka pitanja iz širokom puku obično slabo pristupačnih, stručnih knjiga imaju manju važnost, okrenimo se području Rahnerova pustošnog utjecaja na široke mase.

Komentar "Maloga koncilskog kompendija", napisanog po nalogu njemačkih biskupa

Ono što su Rahner i Vorgrimmler napisali u "Malome koncilskom kompendiju" postalo je izvor duboke smutnje mnogim naraštajima studenata teologije. A kako je to djelo u svojim brojnim izdanjima objavljeno po nalogu njemačkih biskupa (ovdje ga citiramo prema 23. izdanju, iz 1991.), možemo ga smatrati poluslužbenim iskazom crkvene učiteljske vlasti. Radi predodžbe o čemu se tu radi navest ćemo neke primjere prikriveno ironičnog, katkada otvoreno pakosnog, ali uvijek smutljivoga govora iz kompendija.

Npr. o "vjernom puku" kaže se bahato:

Iznenadila je ["liturgijska reforma"], *a ne stvarno zbunila, one slojeve mnogospominjanoga i višestruko precijenjenoga "vjernog puka" kojima je liturgija u prvom redu običaj i folklor te im se nije milio izravan religiozni zahtjev obnovljene liturgije.* (40).

Možemo li zamisliti da bi crkveni pastir, dušobrižnik dostojan toga imena tako svisoka govorio o jednostavnim vjernicima? Premda je u velikim dijelovima zapadne Europe (situaciju progonjene Crkve u sovjetskom bloku i u islamskim zemljama Rahner i Vorgrimmler, dakako, ispuštaju iz vida) stvarno bilo folklorističkog i površnog pristupa liturgiji, postavlja se pitanje kako danas stoji stvar s "izravnim religioznim zahtjevom" liturgije koja je neprikladno nazvana "obnovljenom". Nije li hijerarhija trebala pružiti pomoć nekom boljom katehezom nego što je potpuna trivijalizacija bogoslužja?

Ruženju međutim nije izvrgnut samo vjerni puk nego i katolici s fakultetskom

---

* U njihovu međusobnom dopisivanju njoj je nadimak bio "Lesica" (preuzeto iz knjige "Medo Winnie zvani Pooh"), a Rahneru "Riba". (Prev.)

naobrazbom koji nisu htjeli dati da im razore odraslu, nepatvorenu i predajom sačuvanu liturgiju:

Otpori se ["liturgijskoj reformi"] *javljaju u tzv. akademskim krugovima čiji pripadnici svoju nekomunikativnost, naobraženu umišljenost i jalov odnos prema povijesti nastoje prerušiti u zahtjev za osobitom cvrkvenošću tako što svoju kivnost podvaljuju kao mjerilo katolištva. Koncilu je bilo lakše nego što bi bilo pojedinim biskupskim konferencijama posve zanemariti ove rječite i djelomice utjecajne, ali u ljudskosti posrnule, tragikomične rubne likove u Crkvi.* (40)

Branitelji samorazumljivoga tragikomični su rubni likovi posrnuli u ljudskosti, koje vodi kivnost? Upravo taj pakosni i neobjektivni način govora oduzima Rahneru vjerodostojnost. A pakosni ljudi onda su slijepi za stvarnost zla, jer ih je ono već zarobilo. Zato svaki spomen na nj treba iščeznuti:

Valja se nadati da će preradbom [krsnog obreda] *nestati i istjerivanje đavla.* (45)

Naročito je čudnovato priznanje da koncilski tekstovi, barem *Gaudium et spes*, jesu nepotpuni – i da je baš to međutim i bila namjera. Mentalitet jednog Rahnera svjesno teži zbrci, da bi sam bolje mogao loviti u mutnom: tko naime promišljeno sije pomutnju, dovodi, naravno, sebe na položaj isključivog i nepogrešivog tumača. Uostalom, obratimo pozornost na to kako Rahner, gotovo kao psovku, zloupotrebljava pridjev "platonski":

Kada teološki stručnjaci konstituciji [Gaudium et spes] *prigovaraju da je "nedovršena" i "nepotpuna", to je – doduše, drukčije nego što takvi ljudi mogu zamisliti – posve točno. "Dovršenu" bi tekstu neizbježno bila svojstvena ona jasnoća, načelna strogost i vječna obvezatnost koje s obzirom na takvu tematiku čovjeku naposljetku – ništa ne govore.* (424f.).

I najzad: čovjek se pita koji je đavao morao spopasti jednoga katoličkog svećenika pa da on, s obzirom na milijune mrtvih od 1917. za koje odgovornost snosi sovjetski režim, o inicijativi da se preko Koncila osudi komunizam napiše ovo:

Bojovna koncilska manjina bez ljudskog takta i tankoćutnosti pokušala je navesti Koncil na izričito imenovanje i opetovanu osudu jednoga od političkih oblika ateizma, ali nije uspjela, upravo zato što je Koncil bio vrlo osjetljiv za humanističku podlogu toga ateizma. A usto je bio potpuno svjestan da ne priliči teoriju uspoređivati s praksom, i obrnuto […] (428).

Dakle teror koji su provodili Lenjin, Staljin i njihovi krvnici i gulagovski

panduri ima "humanističku podlogu", samo što je praksa malo odstupila od teorije? Rahneru, čini se, nije palo na pamet ni nešto tako očito kao istina da loše stablo daje loše plodove.

Sažetak: poželjno bi bilo trijezno vrednovanje i – jasna osuda

Ako je Rahner umro u uvjerenju što ga je izrazio "Malim koncilskim kompendijem", onda ne može biti mnogo nade u njegov spas. Tako i nema, koliko znam, nikakvih hodočašća na njegov grob u kripti isusovačke crkve u Innsbrucku.

Doduše, s tim u vezi iskustvo nam često govori da dobronamjerni katolici suočeni s besmislenim ili otvoreno krivovjernim iskazima crkvenih uglednika provode nad sobom samima svojevrsnu cenzuru te ju žele nametnuti i drugima: "To treba ispravno shvatiti", "Biskupi će već pripaziti", "Valja cijeniti dobru nakanu", "Zašto bi baš ti znao bolje?", "Je li to uopće točno preneseno, odn. prevedeno?" itsl. Formalno je posrijedi isti obrazac kao kod autocenzure u odnosu prema islamskim napadima: ljudi jednostavno ne žele vidjeti.

Dakle: Prvo izdanje kompendija pojavilo se već 1966. Otada očito nije bilo ni najmanjeg pokušaja da se ta katastrofa zaustavi. Rahnerovo tumačenje koncilskih tekstova time je s obzirom na njemački, odn. njemačkojezični episkopat "poluslužbeno" na snazi sve do danas.

Plodovi su vidljivi posvuda.

Kod isusovaca čovjek se uči trijeznom vrednovanju mjera, odluka i opredjeljenja (usp. "Duhovne vježbe", 333 – 337). Pa neka se to onda primijeni i u ovom slučaju!

Teološka opredjeljenja djeluju na praksu. Iz raznovrsnoga vlastitog iskustva znam da ranerovski mentalitet ("duh") prouzročuje nevjerojatnu pomutnju i truje život u duhovnoj zajednici. Tko to sam nije doživio, ne može pravo shvatiti. Pri tome obično nije moguće kazati: Ta i ta dušobrižnička mjera, taj i taj provincijalov naputak, ta i ta izjava u pastirskom pismu i sl. – potječe izravno iz Rahnerova djela. Više se radi o duhu, tj. o prikrivenom obilježju koje utječe na te iskaze i mjere ili ih određuje.

Nema se tu što uljepšavati: Rahner je bio vuk u ovčjoj koži (koja mu je zapravo

loše stajala). S gnušanjem gledamo na čovjeka koji se bio svečano zavjetovao na služenje Dobru, a onda obavljao posao za protivničku stranu. Krajnje je vrijeme da se njegova čarolija raskine.

Isusovački red u mogućnosti je da to učini. Papa Franjo još više.

Wolfram Schrems

http://www.katholisches.info/2015/05/08/der-jesuit-auf-dem-papstthron-2-exkurs-karl-rahner-und-die-zerstoerung-der-theologie